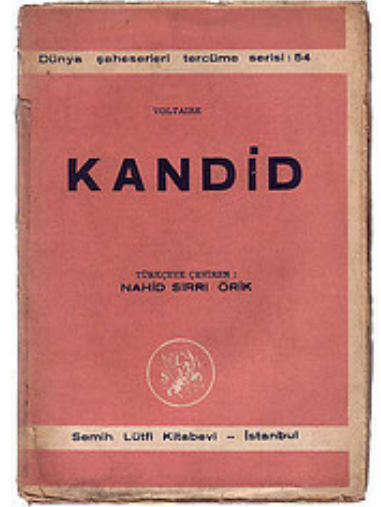

Yazılar

Eski Filmleriniz Parlatılır

1 Nisan 2012 | Sadi Çilingir | Bir yorum yapın

Bazı kitaplar vardır, yıllar önce çıkmıştır, adı ortalıklarda dolaşır durur ama baskıları tükendiği için kitapçılarda bulunmaz, onları aramak için sahaf dükkânlarına gidebilir, raflara bakarak veya sahafa doğrudan sorarak arayabilirsiniz. Yine bazı kitaplar vardır, -hele bizde, ilk baskıları harf devriminden önce basıldığı için Arap harfleri ile olan ama yeni harflerle basılmış ve iç kapağında “sadeleştirilmiş” ibaresi bulunan basımlarını kitapçılarda da bulabilirsiniz. Her iki tür kitabın bazılarının uzun zaman aralarıyla, bazılarının ise sık sık yeni basımları ile karşılaşsınız, kitapçılarda. Bu yeni basılan kitaplarda, eski basımlardan da söz edildiği olur, kapakları tamamen değişmiş, kâğıtları eskisine göre yeni, ciltleme ise son teknik ile. Bazı kitaplar kaybolup gider, eski -ilk?- baskılar belki sahaflara düşer fakat bazı kitaplarda eski veya yeni basımları ile kitapçılardan eksik olmaz.

Ya filmler... Filmler (sinema) kitaplardan çok daha fazla sayıda kişiye hitap etmesine, izlenmesi (okunması?) çok daha kısa sürmesine (bir film boyunca) rağmen, kısa bir gösterim süresinden sonra kaybolup giderler. Eskiden, yeni (son) filmler ile birlikte ikinci film olarak gösterilme şansını elde edenler vardı. [Özellikle Anadolu sinemalarında yeni (ilk vizyon) film yanına ikinci film olarak konulurlardı.] Az sayıda film ise gerek yönetmeni, gerek oyuncusu veya başka nedenlerle, özel gösterim yapan sinema kulüpleri, toplu gösteriler veya festivaller nedeniyle -eski tarihli de olsalar da- seyirciye sunulurlardı. Bu tip eski filmlerin, meraklıları dışında, son gelişmiş teknikler ile çekilmiş filmlere alışık seyirci tarafından ne kadar izlenir olduğu incelemeye değer bir konudur. Hele, sinema öğrencileri arasında bile “siyah / beyaz” filme hayret edip, bir garabetmiş gibi görenlerin olduğu ülkemizde...

Evet, eski filmler, adları zaman zaman anılsa da çoğu ortaklıkta görülmeyen filmler; arada bir yapılan seyirci (veya sinema çevresindeki) soruşturmalarda adları hatırlanan filmler; bunların özel gösterimler dışında, sinemalarda seyirciye sunulduğu -istisnalar* var mı,

bilemiyorum- pek görülmemiştir.

Yukarıdaki *başlığı* bir gazetede gördüm. Yazısında, *Bereketli Topraklar Üzerinde* filmi ile başlanılan yenileme (parlatılma – ?) işleminden söz ediliyordu. *Bereketli Topraklar Üzerinde*, Orhan Kemal'in 1954'de yayınlanan romanı. Edebiyatımızın (bu arada Orhan Kemal'in) *en iyi romanlarından* biri. Romanı 1979'da (ikinci filmi olarak) Erden Kıral, sinemaya uyarladı. (Hem Kıral'ın, hem sinemamızın en iyi filmlerinden biri) Film, yıllardır kayıptı, sonunda bulundu (Almanya da mı ?) Ve elden geçirilerek (parlatılarak!) yeni kopya hazırlandı.

Vurun Kahpeye, Halide Edip Adıvar'ın 1929'da yazdığı romanı. Roman, 1949 yılında Lütfi Akad tarafından sinemaya uyarlandı; Akad'ın tamamını çektiği ilk film olarak. Akad için 1952'de *Kanun Namına* ile *sinemacılar dönemini başlattı* derler (Nijat Özön) ama sinemacılar dönemini *Vurun Kahpeye* ile başlatan sinema yazarlarımızda mevcut (Â. Ş. Onaran). *Vurun Kahpeye*, sonradan Orhan Aksoy (1964) ve Halit Refiğ (1973) tarafından iki kez daha sinemaya uyarlandı. Bu arada roman kaç yeni baskı yaptı bilmiyorum ama sayılan üç film, çevrim sonralarında gösterime çıkarıldı, ya sonra... Akad'ın 1949 yapımı filmi elden geçirilerek (parlatılarak) yeniden gösterime hazırlandı.

Memduh Ün, oyunculuktan sonra 1955 yılında *Yetim Yavrular*'la yönetmenliğe başladı fakat sinemada adını 1959 yapımı *Üç Arkadaş* ile duyurdu. *Üç Arkadaş* o zamandan beri sinemamızın hep hatırlanan filmlerinden biri oldu, naif konusuna rağmen ve haklı olarak. Senaryo, (aşamalı olarak) Aydın Arakon, Metin Erksan, Muammer Çubukçu, Ertem Göreç, Atif Yılmaz ve Memduh Ün'ün (hepsi de yönetmen) elinden çıkmıştı. Memduh Ün'e sinemada **yönetmen**** -lik yolunu açan bir film oldu. Film (*Üç Arkadaş*) 1971 yılında yine Memduh Ün tarafından aynı *çekim senaryosu* ile bu kez renkli olarak tekrar çekildi. İlk çekimindeki aldığı "olumlu" tepkileri almadı. Renkli olması o kadar önemli değildi fakat yeniden çekilmeli mi idi... -orası tartışılabilir. İlk (1959 versiyonu) elden geçirilerek (parlatılarak) gösterime hazırlandı.

Atif Yılmaz 1977'de yaptığı uyarlamada, Cengiz Aytmatov'un *Selvi Boylum Al Yazmalım*'ını kullandı. Yaptığı film, bir *aşk filmi* idi ama -hak ettiği- sinemamızın en güzel aşk filmlerinden biri (belki birinci-si!) unvanına layık bir film; sineması ve tartışmaya açtığı, "sevgi neydi?" sorusu ile... Sevgi-nin *emek* olduğu yanıtı, hem filmi diğer aşk filmlerinden ayırıyor, hem de yakıştırılan ayrıcalığı haklı kılıyordu. Film, geniş kitleler için geçerliliğini koruduğu bir dönemde yeniden elden geçirildi (parlatılarak) ve yeni hali ile gösterime hazırlandı.

Son olarak, iki film parlatıldı. *Umut* (Güney – 1970) ve *Gurbet Kuşları* (Refiğ – 1964). *Umut* (Güney) Yılmaz Güney'i anma nedeni ile kotarılan bir etkinlik grubu içinde onarılarak (elden geçirilerek) yeniden gösterime hazırlandı... *Gurbet Kuşları* (Refiğ), Turgut Özakman'ın *Ocak* adlı oyununun hayli değişmiş biçimi ile Orhan Kemal ve Halit Refiğ eliyle

yazılan senaryosundan, Halit Refiğ tarafından çekilir. 1964 de 1.si yapılan *Antalya Film Festivali*'nde "En İyi Film" ödülünü alan film, Refiğ'in de önemli filmlerinden biri olması yanında sinemamızın da önemli filmlerinden biridir. Yenilenen (parlatılan) halinin gösterilmesi ile birçok beklentileri giderecektir.

İmdi, sinema tarihimizde yer etmiş, çekim tarihleri farklı altı filmimizin yenilenmiş halleri ile (artık "parlatılmış" tabirini kullanmayacağım) yeniden gösterilir duruma getirilmesi sevindirici bir olaydır da... Bu gösterimler -izleyebildiğim veya öğrenebildiğim kadarı ile- hep, *özel gösterimlerde*, çağrılan bir takım -normalde pek sinemada film izlemeyen- kişilerin görüşlerine sunulmaktadır. Yukarıda yazdığım gibi eski ve basımı tükenmiş kitapların yeniden basımları ve okura sunulması gibi değildir gösterimler. Gerçi kitapların

yenileştirilmesi ile bir **filmin yenileştirilmesi** hiç bir zaman aynı şey değildir; kitabın yenileştirilmesi ile aldığı biçimin, filmin -eski- kopyasının yenileştirilmesi ile alacağı biçimin karşılaştırılmasını yapmak çok farklı şeyleri karşılaştırmak olur. Filmin bu özelliğini saklı tutarak -seyirciyi filmin ilk haline hazırladıktan sonra- yenilenmiş hali ile normal gösterim koşullarında (sinemalarda normal, seyirciye açık seanslarda) gösterime çıkarmak, neden yapılmamaktadır. Bu filmler sırf özel gösterimler için mi hazırlanmaktadır? Doğal olarak -artık- yenilenmiş halleri ile saklanacaklardır ama bu neden sınırlı sayıda film için uygulanan bir yoldur? Sinemamızda halen mevcut -şu veya bu nedenle yitip gitmemiş- birçok film sırf isim olarak anılıp durur. Neden, onları da yenileyerek -ama genel- seyirciye sunmak için hazırlamıyoruz?

Bunların maliyet masrafları mutlaka olacaktır ama bu filmleri sırf isim olarak duyan veya ancak CD (veyahut benzerleri) ile seyreden, kısıtlı, meraklı bir seyirci grubu için mi hazırlıyoruz, yoksa sinema sahiden sadece moda (güncel) filmlerin pazarımızdır. *Fetih 1453* filmi çevrildi, peki konuya uzak, yakın pek çok kitapta, kitapçıda, Aydın Arakon'un *İstanbul'un Fethi* (1951) filmi nerede? (Eski olması, -kopya durumu hakkında hiç bir bilgim yok- isminin bile anılmaması için bir neden mi?) Konu uzatmaya çok yatkın bir konu ama bir yerde durmasını bilmek lâzım. Ben de duruyorum, yorum sizlerin...

*Editörün notu: Yenilendikten sonra *Sürü* / 10 Mart 2000; *Bereketli Topraklar Üzerinde* / 02 Mayıs 2008; *Selvi Boylum Al Yazmalım* ise 14 Mayıs 2010 tarihinde ticari gösterime çıkarıldı.

** yönetmen – Yazıda "yönetmen"i hep, yönetmen olarak yazdım, özellikle Memduh Ün'de *Üç Arkadaş*'tan sonra **yönetmen** olduğunu belirttim, altını çizerek. Sinemamızda başlangıçtan bu yana 500'ü aşkın kişi yönetmen olarak film çekmiştir, hele son iki yılda, yıllar ortalamasının üzerinde çok kişi yönetmenlik yapmıştır. "Yönetmen"i, bir filmin çekim sürecini yöneten kişi olarak alırsak, bu, başlangıçtan bu yana çalışan her kişinin yaptığı işin karşılığı olarak alınacak bir sıfattır -kişi başına tek tek değerlendirmesinden farklı sonuçlar

çıkarsa da-. Bazı yönetmenler bir film, bazıları ise 100'den fazla film çekmiştir. İşin sayı ile bir ilgisi yoktur. Ama bazı yönetmenler diğerlerine nazaran yaptıkları bazı işler bakımından diğerlerinden öncelikli duruma gelirler, bunun kriteri film(ler)dir. Bu yönetmenlerden bazıları öncelikli duruma geçme durumunu bir filmde bitirirken bazıları bunu diğer filmlerinde de sürdürmüşlerdir ve bu yönetmenlere [bir veya daha fazla sayıda film yapmak farketmez (mi?)] ben yönetmen diye bir farklılık koyuyorum. Yukarıda sadece Memduh Ün için belirttim ama bu farklılık Akad, A. Yılmaz, Refiğ, **Güney**, Kıral içinde geçerlidir. Doğal olarak burada adı anılmayanlar içinde başkaları da var. Bu şekilde sıfatlandırılan yönetmenlerin her filminin (filmlerinin) aynı değerde olduğunu söylemiyorum (başkaları da söylemiyor). Bu değeri her zaman tutturmaları mümkün olmayabilir ama onlar (kendi özelliklerini kaybetmedikçe ve piyasaya tamamen teslim olmadıkça) **yönetmen** sıfatını korurlar. (Bu değerlendirme - başkalarının da katılabileceği- benim kişisel görüşümdür.)

(08 Nisan 2012)

Orhan Ünser

0